

AMERICAN JOURNAL OF SOCIOLOGY

Vol. 78, br. 1, srpanj 1972.

Ovaj broj posvećen je temi *Oblici izraza u sociologiji*

Sadržaj:

Tom Bottomore: Uvod

Robert K. Merton: »Uključeni« i »vanjski« (Insiders and Outsiders): Poglavlje iz sociologije znanja

Howard S. Becker i Irving Louis Horowitz: Radikalna politika i sociološko istraživanje: opažanja o metodologiji i ideologiji

Seymour Martin i Everett Carl Ladd, ml.: Politika američkih sociologa

Morris Janowitz: Profesionalizacija sociologije

John K. Rhoads: O Gouldnerovoj »Krizi zapadne sociologije«

Vernon K. Dibble: Političko prosuđivanje i percepcija društvenih odnosa: analiza nekih primjenjenih socioloških istraživanja u Njemačkoj kasnog 19-tog stoljeća

Lewis A. Coser: Marksistička misao u prvoj četvrtini 20-tog stoljeća

E. Digby Baltzel: Epilog: Biti Feniks

— refleksije o dvije bučne ere proze
Benjamin Nelson: Osvrt na Mertonov članak »Nauka, tehnologija i društvo u Engleskoj 17-tog stoljeća«

— *informacije o knjigama* (prikazano je 19 knjiga)

Iz *Uvoda* Toma Bottomorea

»Ove bi eseje bilo moguće komentirati s različitih stajališta. S jedne strane, oni predstavljaju istraživanja u oblasti sociologije znanja, koja se — srećom — odnose na društveni utjecaj na znanje, umjesto da iznova postavljaju pitanja o teoretskoj mogućnosti same sociologije znanja.

Mnogo uže, međutim, većina ovih eseja na neki se način odnosi na drštveni kontekst političke misli, naročito radikalne misli, i na tom području oni ističu i pridonose području koje je bilo suviše zastavljeno. Proučavanje konzervativne misli, što ga je započeo Karl Mannheim 1927. god. nikada nije bilo nadopunjeno strukturalnim i historijskim analizama radikalne misli, izuzev možda u malo poznatom radu C. Bugléa »Les idées égalitaires« (koji je u stvari bio izdan dvije godine ranije, 1925.), koji nudi jedan zanimljiv kontrast Mannheimovom pristupu, budući da je više inspiriran Durkheimovim nego marksističkim idejama. I sam marksizam je očiti kandidat za tu vrstu istraživanja, i esej Lewisa Cosera u ovom broju je vrijedan kao početak takvog proučavanja, iako sam osobno rezerviran prema njegovom pristupu, što ću kasnije objasniti u ovom časopisu«.

Vol. 78, br. 2, rujan 1972.

Sadržaj:

Herbert J. Gans: Pozitivne funkcije siromaštva

Howard Schuman: Bilješka o rapidnom porastu masovnog bengalskog nacionalizma u Istočnom Pakistanu

— *O ilčnosti i društvu* —

Carmi Schooler: Društvene pretpostavke funkcije psihologije odraslih

Kevin Marjoribanks: Etnički utjecaji i utjecaji okoline na mentalne sposobnosti

— *Samoprocjenjivanje, aspiracije i rasna pripadnost* —

William L. Yancey, Leo Rigsby i John D. McCarthy: Društveni položaj i samoprocjenjivanja: relativna važnost rasne pripadnosti

Jerold Heiss i Susan Owens: Samoprocjenjivanje Crnaca i Bijelaca

Gerda Lorenz: Aspiracije u pogledu minimalnog dohotka Crnaca i Bijelaca: slučaj referentnih grupa

— *O vojsci* —

Gary L. Wamsley: Kontrastne institucije u socijalizaciji u zrakoplovstvu: slučajno dešavanje ili vođena akcija?

Klaus Roghmann i Wolfgang Sodeur: Utjecaj vojne službe na autoritarne stavove: podaci iz Zapadne Njemačke

— *informacije o knjigama* (prikazano je 27 knjiga)

Herbert J. Gans:

Pozitivne funkcije siromaštva

U ovom članku je primjenjena mertonovska funkcionalna analiza da bi se objasnio opstanak siromaštva. Opširno je određeno i opisano petnaest funkcija koje siromaštvo i siromasi imaju u odnosu na ostatak američkog društva. Predložene su funkcionalne alternative koje bi mogle nadomjestiti te funkcije i učiniti siromaštvo nepotrebnim, ali najvažnije alternative su unutar sebe disfunkcionalne jer zahtijevaju ponovnu raspodjelu prihoda i moći. Na taj način funkcionalna analiza postaje jedan od mnogih sličnih zaključaka, kao što je radikalna društvena analiza, ukazujući ponovo na Mertonovu tvrdnju da funkcionalnost ne smije biti konzervativna u ideološkom pogledu ili primjeni.

Vol. 78, br. 3, studeni 1972.

Edward A. Tiryakian: Ka sociologiji ezoteričke kulture

Howard Schuman: Dva izvora antiratnog osjećaja u Americi

Charles D. Bolton: Otuđenje i akcija: studija članova mirovnih grupa

Gary F. Jensen: Roditelji, vršnjaci i delinkventna akcija: provjera perspektive diferencijalnog udruživanja

Murray Webster, ml., Lynne Roberts i Barbara I. Sobieszek: Prihvaćanje »značajnih drugih« (»Significant Others«): šest modela

Seymour Spilerman: Proširenje mobilnostacionarnog modela (Mover-Stayer Model)

Walter Korpi: Neki problemi u mjerenju klasnoga glasanja

Stephen D. Webb: Zločin i podjela rada: provjera Durkheimovog modela.

James D. Miley i Michael Micklin: Strukturalne promjene i durkheimovska legalnost: makrosociološka analiza stope samoubojstva

— *komentari i debate* —

Marcus Felson: Komentar o promjenama rasne strukture susjedstva

Avery M. Guest i James J. Zuiches: Odgovor Felsonu

Harvey Molotch: Zašto se susjedstva mijenjaju: odgovor svakome koga se to tiče

Arnold S. Linsky: Zapažanja o Rushingovom članku o bolničkoj njezi

William A. Rushing: Autorov odgovor

Charles E. Werts i Robert L. Linn: Ispravke vlastitom komentaru Boyleom radu »Usmjerena analiza i ordinalni podaci

George C. Homans, Guy E. Swanson i Bennett M. Berger: Osvrti na Skinnerovu zbirku »Iza slobode i digniteta«

— *informacije o knjigama* (prikazano je 22 knjige)

Edward A. Tiryakian:

Ka sociologiji ezoteričke kulture

Polazna točka ovog članka je ispitivanje sociološke literature o nedavnom uskrснуću okultizma u modernim društvima. Taj fenomen, koji se suprotstavlja ideji sekularizacije, naročito je očit među mladim pripadnicima »protukulture« (counterculture). Za daljnju sociološku analizu preporuča se konceptualizacija ezoteričke kulture. Dalje se dokazuje da je ezoterička kultura igrala značajnu ulogu u promjenama zapadne kulture, u takvim područjima kao što su umjetničko prikazivanje stvarnosti, političke ideje i čak socijalna misao. Na ovaj način ezoterička kultura smatra se izvorom idejnih inovacija u modernizaciji Zapada.

Nevenka Hog

AMERICAN SOCIOLOGICAL REVIEW

vol. 38, br. 1, veljača 1973.

Sadržaj:

James S. Coleman: Gubitak moći

Kenneth D. Bailey: Monotetičke i politetičke tipologije i njihov odnos prema konceptualizaciji, mjeranju i skaliranju

Russell Middleton: Da li kršćanska vjervovanja uzrokuju antisemitizam?

Charles Y. Glock i Rodney Stark: Da li kršćanska vjervovanja uzrokuju antisemitizam — komentar

Russell Middleton: Odgovor

Anthony M. Orum i Roberta S. Cohen: Razvoj političkih orijentacija među crnom i bijelom djecom

Harley L. Browning, Sally C. Lopreato i Dudley L. Poston ml.: Dohodak i veteranski status: razlike između Amerikanaca meksičkog porijekla, Crnaca i Amerikanaca engleskog porijekla

Robert E. Kennedy ml.: Status manjinske grupe i fertilitet: Irci

Melvin L. Kohn i Carmi Schooler: Profesionalno iskustvo i psihološke funkcije: procjena recipročnih efekata

Daniel R. Goldman: Motivacije menadžera za pokretljivost i centralni životni interesi

S. S. Blume i Ruth Sinclair: Kemičari na britanskim sveučilištima: izučavanje sistema nagrađivanja u nauci

Donald W. Hastings i J. Gregory Robinson: Preispitivanje Hernesovog modela o procesu stupanja u prvi brak za američke žene iz kohorte 1891—1945.

Andrew Hopkins: Veći politički konformizam kod Amerikanaca koji su stekli viši socijalni status

Russell Middleton:

Da li kršćanska vjervovanja uzrokuju antisemitizam?

Autor je ispitao Glockove i Starkove tvrdnje da su neka kršćanska religiozna uvjerenja uzročno povezana s antisemitizmom. Utvrdio je da religiozna ortodoksnost ne pokazuje povezanost s antisemitizmom. Daljnja analiza je pokazala da se veze između pojedinih dijelova Glockove i Starkove hipoteze vrlo slabe.

Što više, utjecaj religiozne ortodoksnosti, liberalizma, partikularizma i netrpeljivosti prema historijskom Židovu nije iskazan samo kroz postojeći stupanj vjerske mržnje prema suvremenim Židovima: u nekim slučajevima moguće je izmjeriti koeficijent direktnog kretanja prema antisemitizmu. Pet religioznih uvjerenja uzetih zajedno u jednostavni aditivni model objašnjavaju oko 15% varijance antisemitizma. Kada su ekonomski status, izvjestan broj drugih socijalnih atributa i socijalno-psiholoških karakteristika konstantni, svako od pet religioznih uvjerenja objašnjava samo 2% varijance antisemitizma. Čak i ovdje treba biti oprezan u zaključivanju da postoji uzročna veza, posebno kada neke religiozne mjere jednostavno mogu odražavati općenitiju antisemitsku ideologiju. U članku je predstavljen promjenjeni model, koji uključuje socijalno-ekonomski status i socijalno-psihološke varijable.

Vol. 38, br. 2, travanj 1973.

Sadržaj:

Martin King Whyte: Birokracija i modernizacija u Kini: maoistička kritika
Elihu Katz, Michael Gurevitch i Hadasah Haas: O upotrebi masovnih medija za važne stvari

W. Penn Handwerker: Tehnologija i raspored domaćinstva u urbanoj Africi: Basse u Monroviji*

Bernard C. Rosen: Društvena promjena, migracija i obiteljska interakcija u Brazilu

Edward O. Laumann i Franz Urban Pappi: Novi pravci u proučavanju lokalnih elita

James M. Williams: Ekološki pristup mjeranju koncentracije društvene moći: analiza Hawleyve »MPO« stope**

Karen Oppenheim Mason, William M. Mason, H. H. Winsborough i W. Kenneth Poole: Neka metodološka pitanja u kohortnoj analizi arhivskih podataka

Murray Webster ml.: Psihološki redukcionizam, metodološki individualizam i problemi široke skale

* Basse su pripadnici jedne etničke skupine u Liberiji.

** »MPO« je kratica za »Managers, Officials and Proprietors«

Joan Huber: Simbolička interakcija kao pragmatička perspektiva: pogreške polazne teorije

Elihu Katz, Michael Gurevitch i Hadasas Hass:

O upotrebi masovnih medija za važne stvari

Masovni mediji su svrstani s obzirom percipiranu korisnost u zadovoljavanju sklopa potreba koje izrastaju iz društvenih uloga i individualnih sklonosti. Na primjer, integraciji u društveno-politički poredak najviše odgovaraju novine, dok »poznavanju samog sebe« najviše odgovaraju knjige. Film i knjige su najkorisniji kao sredstva »bijega« od televizije. Rodbinske i prijateljske veze, praznici i druge kulturne aktivnosti često su važnije za zadovoljavanje potreba od masovnih medija.

Televizija je najmanje specijalizirani medij i zato služi mnogim osobnim i političkim potrebama. Međusobna zamjenljivost medija za različite funkcije je složena. U članku se raspravlja o tome koja svojstva medija najbolje služe socijalnim i psihološkim potrebama. Podaci, uzeti iz jednog izraelskog istraživanja, prikazani su kao baza kros-kulturne komparacije.

vol. 38, br. 3, lipanj 1973.

Sadržaj:

James G. Anderson: Uzročni i društveni pokazatelji: ka razvitku modela društvenih sistema

Robert M. Hauser i David L. Featherman: Trendovi u profesionalnoj pokretljivosti muškaraca u USA od 1962—1970.

Claude S. Fisher: O urbanim otuđenjima i socijalnoj anomiji: nemoć i društvena izolacija

Mary J. Jackman: Obrazovanje i predrasude ili obrazovanje i uobičajeni odgovori?

B. C. Cartwright i R. D. Schwartz: Priznavanje legalnih normi: empirijsko istraživanje Durkheima i Webera

James L. Heap i Phillip A. Roth: O fenomenološkoj sociologiji

John P. Hewit i Peter M. Hall: Društveni problemi, probleme situacije i kvazi-teorije

Hart M. Nelsen, Raytha Yokley i Thomas Madron: Izvršne uloge i položaj društvenih aktivista: protestantsko svećenstvo i protest šezdesetih godina

Foster G. Dieckhoff: O Humunovoj matematičkoj formulaciji Blauvoe teorije diferencijaciji u organizaciji

Amos H. Hawley: Komentar o Williamsovom »ekološkom pristupu« u mjeranju koncentracije lokalne moći

James M. Williams: Odgovor Hawleyu
John W. Fox i John A. Vonk: Komentar na Halovu »skalu profesionalizma«: empirijsko preispitivanje

William E. Snizek: Odgovor Foxsu i Vonku

James G. Anderson:

Uzročni modeli i društveni pokazatelji: ka razvitku modela društvenih sistema

Da bi imali neko značenje, društveni pokazatelji moraju biti komponente nekog modela društvenih sistema, tako da nam promjene vrijednosti te društvene statistike u vremenu kažu nešto o funkcioniranju tih sistema. Idući neophodni korak u razvijanju društvenih pokazatelja jest konstrukcija modela koji uključuju međusobno povezane grupe ljudi u svakom važnijem institucionalnom području društva.

Ovaj članak izvještava o početnom pokušaju da se izvedu grupe pokazatelja za područje zdravstva. Konstruirana je strukturalna jednadžba modela za sistem zdravstva u državi New Mexico. Model sadrži mrežu koja utvrđuje uzročnu povezanost za koju se pretpostavlja da postoji u grupi socijalnih, demografskih, i ekonomskih varijabli koje se odnose na mogućnosti upotrebe zdravstvene njege i na zdravstveno stanje, grupa strukturalnih jednadžbi koja ukazuje na direktan učinak svake endogene varijable, i grupa izvedena od jednadžbi koje određuju kominirani direktni i indirektni učinak svake predviđene promjene u svakoj endogenoj varijabli uključenoj u svakoj endogenoj varijabli uključenoj u model.

Nevenka Hog

INTERNATIONAL REVIEW OF MODERN SOCIOLOGY

vol. 2, br. ošujak 1972.

Sadržaj:

- T. Lynn Smith: Utrka između stanovništva i ponude hrane na polovici kontinenta: slučaj Brazila
- L. L. Kato: Tanzanijske inovacije u penologiji: izmirenje kontradiktornih završnih ciljeva u kontekstu općeg restrukturiranja ruralnog društva
- Harjit S. Sandhu: Percipiranje zatvorske straže: komparativno istraživanje u Indiji i Kanadi
- Gordon J. Drenzo: Sociologija u Italiji danas
- W. Ogionwo: Socijalno-psihološki činioci modernizacije: izučavanje prihvatanja tehnoloških inovacija u Nigeriji
- Tai Shick Kang: Grupe stranih studenata kao etničke zajednice
- Giri Raj Gupta: Modeli multiple referencije i socijalna pokretljivost u ruralnoj Indiji
- Thomas P. Monahan: Distribucija malodobnih prema rasi i spolu u odnosu na rasu i spol policajaca
- D. Neil Snarr i E. Leonard Brown: Društvene i ekonomske promjene u Centralnoj Americi i Panami: bibliografija s anotacijama

— *informacije o knjigama* (prikazano je sedam knjiga)

Socijalno-psihološki činioci modernizacije: izučavanje prihvatanja tehnoloških inovacija u Nigeriji

Na uzorku od 1000 farmera u četiri države u Nigeriji ispitana je uloga socijalno-psiholoških varijabli u inovativnom ponašanju pojedinaca. Korištene su uobičajene varijable za istraživanje inovacija: razboritost, tradicionalizam, rezignacija, nonkonformizam (deviance) i sklonost promjenama. Tvrdnja da su varijabe kao tradicionalizam i rezignacija štetne za inovacije, ovdje nisu potvrđene, dok je utvrđena značajna pozitivna veza između inovacija i drugih varijabli, kao što su nonkonformizam, sklonost promjenama i razboritost. Upotrebom parcijalne korelacijske analize odvojeno je ispitivan utjecaj socijalnih i

ekonomskih činilaca i pomoću njih je objašnjena manja proporcija varijacija u indeksu prihvatanja, nego pomoću socijalno-psiholoških varijabli. Dakle, prihvaćanje inovacija ne ovisi samo o socijalnim i ekonomskim faktorima, nego i o karakteristikama ličnosti koje se očituju u autopercepciji unutar postojeće socio-kulturne okoline. U članku se raspravlja i o značenju tih otkrića za potrebu širih istraživanja povezanosti difuzije inovacija s osobinama ličnosti.

vol. 2, br. 2, rujna 1972.

Sadržaj:

- Francis Oluokun Okediji: Sociološki i psihološki aspekti populacione politike u Africi.
- Saad E. M. Ibrahim: Odnos između urbanizacije i modernizacije u Jugoslaviji
- Stane Možina: Mišljenje rukovodilaca o zadovoljavanju i važnosti socijalno-psiholoških potreba u njihovom poslu u Jugoslaviji
- Mark Krain: Komparativna studija transplantacije nacionalizma: slučaj Izraela, Liberije i Sierra Leone
- T. Lynn Smith: Unapređivanje načina poljoprivrednog gospodarenja u Brazilu
- Charles P. Loomis i Francis Abraham: Društvene i kulturne promjene u Indiji: sistematska analiza kao manifest u djelima M. N. Srinivasa
- Anant P. Saxena: Zajednički efekti individualnih i sistematskih varijabli u inovativnosti
- Igolima T. D. Amachree: Industrijsko zadovoljstvo: teorijski pristup
- Sheldon Goldenberg i Gerda R. Wekerle: Od utopije do totalne institucije u jednoj generaciji: kibuc i bratstvo
- Wen L. Li i Margaret Helfirch: Pokretljivost u karijeri američkih poslovnih izvršilaca
- Stefan C. Christopher i Stuart C. Dodd: Tri slučaja postignutog konsenzusa, kontroliranog u grupama od dvije osobe
- Joseph Brandon Ford: Makrosociologija i mikrosociologija: način da se premosti jaz
- *recenzije i prikazi* (recenzirana je jedna, a prikazano je 12 knjiga)

Mark Krain:

Komparativna studija transplantacije nacionalizma: slučaj Izraela, Liberije i Sierra Leone

U ovom članku izvršeno je historijsko izučavanje ustanovljenja nacionalizma, pri čemu je Izrael uzet kao paradigmatički slučaj i uspoređen s Liberijom i Sierra Leone. Proces transplantacije definiran je kao »ustanovljenje političkog jedinstva na nekoj teritoriji, i to putem imigracije relativno kohezivnog stanovništva s kulturnim ili rasnim obilježjima koja su bila značajna u njihovim starim domovima kao faktor političkog isključenja«. Efektuiranje tog ustanovljenja zasniva se na slijedećim hipotezama: 1. Ustanovljenje kohezivne populacije na novoj teritoriji je odgovor na probleme isključenja koji su rezultirali iz statusa manjine u prethodnoj državi ili državama iz kojih stanovništvo dolazi. 2. Stanovništvo nije sposobno da egzistira u svojoj novoj okolini i traži stalnu podršku prethodne države ili država. 3. Ta podrška odgovara opsegu onih problema isključenja u prethodnoj državi ili državama, koji su još uvijek značajni. 4. Suverenitet stanovništva na novoj teritoriji javlja se kada i ako neki ključni elementi u toj podršci oslabe ili postaju ograničeni i zbog toga pokazuju neovisan položaj povoljnijim.

Podaci i istraživanja historija tih triju zemalja su slijedeći. Iako su Liberija i Sierra Leone osnovani u sličnim uvjetima u susjednim regionima, ključne okolnosti slične onima iz izraelskog slučaja dogodile su se u Liberiji, ali ne i u Sierra Leoneu. Liberija je vrlo brzo postala nezavisna republika, dok se Sierra Leone okrenuo kolonijalnom statusu. Čini se da se uzroci toga poklapaju sa spomenutom hipotezom broj tri. I Izrael i Liberija su u svojoj prvoj fazi bili pod jakim utjecajem država iz kojih je uslijedila imigracija, naročito u srednjoistočnim i afričkim zemljama. Podrška židovskog i crnog stanovništva Izraelu i Liberiji bila je jako povezana s neprestanim uzimanjem u obzir tekućih problema onih grupa koje su preživjele u prethodnim državama. A kod Sierra Leonea to nije bio slučaj. Nedostatak podrške za Sierra Leone u ranom periodu rezultirao je u tome da se nije razvila sposobnost za stjecanje suvere-

niteta. U sukobu sa stalnim unutrašnjim problemima i vanjskim pritiscima, Sierra Leone se okrenuo prema potpuno ovisnom kolonijalnom položaju u okviru Britanskog carstva.

Nevenka Hog

KÖLNER ZEITSCHRIFT FÜR SOZIOLOGIE UND SOZIALPSYCHOLOGIE

Broj 1/1972

Opći dio

D. Seibel: Devijantno ponašanje i socijalna integracija

Iz posebnih sociologija

B. Blinker, B. Fülgraf, P. Steinmetz: Statusna inkonzistencija, socijalna distanca i interes za promjenu političkih odnosa moći;

H. Dederling: Profesionalna mobilnost — diskusija i sistematizacija pojmovnih sadržaja

Iz istraživanja

S. Grimm: Prekid studija u »Medienverbund« sistemu; R. Lautman, M. Schumann-Abrahamsoni i M. Schönhals: Prilog strukturi stigmeta) E. Weede: Prilog analizi traga (Pfadanalyse)

Izveštaji o literaturi i diskusija

A. Silberman: Slabosti i hirovi istraživanja mass-medija; K. Mayer, W. Müller: Analiza trendova mobiliteta

D. Siebel:

DEVIJANTNO PONAŠANJE I SOCIJALNA INTEGRACIJA

U ovom radu autor iznosi pokušaj formuliranja opće teorije devijantnog ponašanja na jednom maksimalno apstraktnom nivou. Autor u svojoj konstrukciji polazi od činjenice da su sve dosadašnje teorije devijantnog ponašanja ograničeno vrijedne samo za pojedine kulturne krugove. U svojoj biti ove teorije nisu možda niti pogrešne ali one uvijek pretendiraju da premaše okvire kultura u kojima su nastale.

Autor prihvaća stav prema kojem je ipak moguće konstruirati jednu opću teoriju devijantnog ponašanja. Ova teorija, međutim, zbog visokog nivoa općenitosti nužno mora biti apstraktna. No to je problem koji se postavlja prilikom konstrukcije svake teorije — tj. što teoriju dižemo na viši nivo općenitosti i time pokrivamo veće područje stvarnosti, to je ona nužno sadržajno praznija, i obratno, kada želimo povećati sadržajnost gubimo na općenitosti.

Ovo je prezentirana, maksimalno generalna teorija devijantnog ponašanja i počiva na polaznom aksiomu da između devijantnog ponašanja, socijalnih sankcija i socijalne integracije postoji uska međuzavisnost koju autor precizira u nizu teorema.

U prvom redu u dva osnovna teorema koji se odnose na devijantno ponašanje:

1. »Postoji direktna međuzavisnost između nivoa integracije i vjerojatnosti da se jedno ponašanje potvrdi kao devijantno: što je viši integracioni nivo (što su jače integrirani elementi među kojima se dešava devijantno ponašanje) to veća je vjerojatnost da će jedno djelovanje biti utvrđeno kao devijantno«;

2. »Postoji direktna zavisnost između nivoa integracije i vrednovanja mjera devijantnog ponašanja: što je viši nivo integracije, to se utvrđuje veća mjera devijantnosti«.

Zatim govori o dva teorema koji se odnose na socijalne interakcije:

1. »Postoji direktna međuzavisnost između nivoa integracije i vjerojatnosti sankcija: što je viši nivo integracije, to je veća vjerojatnost sankcija«;

2. »Postoji obrnuta zavisnost između nivoa integracije i količine stvarnih sankcija. Što je viši nivo integracije, to je niža količina stvarnih sankcija.«

I, konačno, dolaze dva teorema koji se odnose na socijalnu integraciju:

1. »Što je veći produkt čestine i veličine devijantnog ponašanja, to više raste nivo integracije.«

2. »Što je veći produkt čestine i obrnute vrijednosti veličine sankcija, to više raste nivo integracije.«

Daljnje razvijanje ovih teorema vodi ka različitom tretiranju devijantnog ponašanja u malim i velikim društvenim zajednicama.

Za empirijsku verifikaciju prezentiranih teorema autor koristi obiman antropološki materijal (pretežno sakupljen na tlu Afrike). Normalno je da daljnje razvijanje teorije devijantnog ponašanja u

gore naznačenom smjeru zahtijeva nove, sistematičnije i potpunije empirijske potvrde. Potrebno je vršiti takva empirijska istraživanja koja će kao referentni okvir za sakupljanje činjenica imati upravo gore navedene teorijske postulate. Uostalom, i sam autor predlaže mogućnost revizije svojih teorema u eventualnom sukobu sa novosakupljenim činjenicama.

Broj 2/1972

Opći dio

U. Beck: Sociološki normativitet

Iz posebnih sociologija

K. Hondrich: Sistematska analiza, politička ekonomija i teorija potreba; U. Gerhardt: Konflikt i interpretacija

Iz istraživanja

E. Lupri: Inkonzistentnost statusa i desni radikalizam u SR Njemačkoj; E. Zundel: Socijalni rad u poduzeću

Izveštaji o literaturi i diskusija

H. P. Thurn: Sociologija arhitektura; H. Braun: Nauka i socijalna praksa; J. Köhl: Irska: religiozni rat ili klasna borba?; E. Liebhart: Selekcija i socijalizacija

IRSKA: RELIGIOZNI RAT ILI KLASNA BORBA

Ovaj rad predstavlja izvanredno interesantnu sociološko-historijsku studiju konfliktne situacije i njenih nosilaca u Irskoj. U prvom dijelu data je historijska analiza neophodna za stvaranje dovoljno preciznog i konzistentnog referentnog okvira za razumijevanje suprotnosti i temelja na kojem se one baziraju u sadašnjosti.

Nakon stvaranja »historijske slike« izveden je strukturni model, baziran na teoriji statusne inkonzistencije, koji bi trebao biti valjano prediktivno sredstvo za otkrivanje grupa najspremnijih za konfliktno ponašanje. Dvije su osnovne dimenzije statusne podjele u Irskoj: **klasna** (kojoj se može pristupiti preko indikatora socio-ekonomskog statusa: obrazovanje, prihod, profesija) i **religiozna** gdje pripadnost protestanskoj konfesiji predstavlja viši, a katoličkoj niži statusni položaj. Po teoriji statusne in-

konzistencije najprimječivije za konflikt bit će grupe čiji se statusi na obje spomenute dimenzije ne poklapaju — protestanti niskog i katolici visokog socio-ekonomskog statusa.

Ovaj je rad samo konstrukcija modela kojem nedostaje empirijska provjera.

U radu se također nalazi jedna interesantna analiza narastanja manifestnog sukoba od 1963. godine, kada stupanjem na scenu O'Neillove vlade prestaje faza stagnacije i počinje prilagođavanje naprednijim odnosima u V. Britaniji.

U zaključku se razmatraju daljnje mogućnosti razvoja i alternativna rješenja sukoba.

U svakom slučaju ovaj rad predstavlja plodnu sintezu historijskog i sociološkog pristupa koji omogućava produbljenu znanstvenu analizu, lišenu navijačkih strasti, sada prisutnih socijalnih konflikata.

Broj 3/1972

Opći dio

G. Düx: Antropologija i sociologija; J. Weiss: Učenje o djelovanju ili administrativna pomoćna nauka?

Iz posebnih sociologija

U. Kurzi, M. Hartig: Jezik kao socijalni sistem; G. Abel: Preuzimanje jezičko-analitičkog prosuđivanja u naučnu teoriju; P. Rech: Angažman i profesionalizacija umjetnika

Iz istraživanja

E. Witte: Skala autoritarizma: jedna skala?; M. Koschorcka: Forme zajedničkog života u Njemačkoj

Izveštaji o literaturi i diskusija

P. Ludz: Georg Lukacs; H. Rust: Socijalistička kritika zapadnonjemačke sociologije; D. Goetze: Kultura i subkultura; W. Wurm: Interpersonalno opažanje

M. Koschorcka:

FORME ZAJEDNIČKOG ŽIVOTA U NJEMAČKOJ

Ovo je prikaz u kojem autor u sociogramskoj maniri pokušava opisati tipove obiteljskih odnosa u Njemačkoj. Međutim, od same analize i njenih konkretnih rezultata interesantnije je uka-

zati na namjeru autora, koja leži u temelju ovog rada. On želi razbiti stereotip da postoji samo jedan osnovni porodični oblik tj. otac, majka i djeca koji stanuju u dvo- ili trosobnom stanu. Na postojanje snažnog stereotipa ukazuju i tvorci porodičnog i bračnog prava u SR Njemačkoj koji uopće ne nalaze za shodno da pojam obitelji detaljnije definiraju.

Razlozi univerzalnog prihvaćanja ovog stereotipa leže, po autorovom mišljenju, u dominaciji srednjeg sloja u strukturi moći u Njemačkoj, kojem upravo takav tip obitelji odgovara. Tome se prilagođene i sve institucije sekundarne socijalizacije, što dovodi do prednosti djece iz tih slojeva. Uzimanje u obzir pri vođenju socijalne politike i drugih porodičnih oblika kao »normalnih«, omogućilo bi smanjivanje socijalnih razlika u svim dimenzijama. U prvom redu u povećanju mogućnosti vertikalne mobilnosti, a zatim u praktičnom izjednačavanju položaja muškarca i žene unutar obitelji.

Broj 4/1972

Opći dio

R. König: Marcel Mauss

Iz posebnih sociologija

S. Kodjo: Korupcija u Africi kao razvojno-politički problem; S. Linhart: O položaju starijih ljudi u japanskom selu; M. Rosenblat i B. Rosenblat: Profesionalna djelatnost žena, ravnopravnost i partnerski odnosi u obitelji.

Iz istraživanja

D. Kantowsky: Piraštaj stanovništva, privredni razvoj i planiranje obitelji; D. Bichlbauer i E. Gechmacher: Predrasude u Austriji; H. Wolf: O nekim problemima ideološkog utjecaja na istraživanje predrasuda; W. Teckenburg: Urbanizacija i socijalne posljedice migracije grad—selo u Sovjetskom Savezu

Izveštaji o literaturi i diskusija

K. Köpping: Stanja svijesti i stupnjevi stvarnosti; H. Figge: Pokušaj sistematiziranja posebnih stanja svijesti; H. Artus: Sporazumijevanje kao program — ili raspoložnost za utopiju; H. Göhring: Generativna gramatika i njeno značenje za društvene znanosti

S. Linhart:

O POLOŽAJU STARIJIH LJUDI U JAPANSKOM SELU

Ova studija jasno pokazuje posljedice industrijalizacije na strukturu i odnose u seoskoj porodici u Japanu. Tradicionalna obitelj koju sačinjava više generacija zajedno bazirala se na kontučijanskoj filozofiji poštovanja starijih. Modernizacija dovodi, u prvom redu, do odlaska mlađih ljudi sa sela, koji brigu oko starijih osjećaju samo kao nepotreban teret. Ugled starijih osoba baziran je na kumuliranom iskustvu, koje je u jednoj statičnoj proizvodnji od ogromne važnosti. Suvremenost se bazira na promjeni i na taj način inovacija u vrijednosnom sistemu zauzima mjesto vremenom stečenog znanja.

Ova je studija od mnogo šireg značenja, pošto nam pokazuje da su efekti industrijalizacije podjednaki kako u dalekom Japanu tako i kod nas. To znači da se suvremeni svijet kreće ka više manje univerzalnim problemima koji onda normalno i traže rješenja na globalnom nivou. Očito, počinju se brisati kulturne razlike i stvara se jedna univerzalna tehnička civilizacija.

Broj 1/1973

Opći dio

R. König: Emile Durkheim: Suicide

Iz posebnih sociologija

F. U. Pappi: Socijalna struktura i socijalna slojevitost u malom gradiću s heterogenim stanovništvom; H. J. Harloff: Psihološki i sociološki aspekti saniranja stambenog problema

Iz istraživanja

B. Ernsperger, H. J. Gehrmann; K. O. Hödrich, R. Rosen, W. Tietig, W. Zimmermann: Terensko istraživanje kao didaktički problem na visokim školama; M. K. Malhotra: Socijalna integracija djece stranih radnika u njemački školski razred

Izveštaji o literaturi i diskusije

W. Reschka: Razvoj poljske sociologije; H. P. Thurn: Profesionalna uloga umjetnika: primjedbe o jednoj tezi Petera Reicha; W. S. Freund: O nemogućnosti iscrpljenja jedne teme: prilog istraživanja nerazvijenih zemalja sociološkoj teoriji

M. K. Malhotra:

SOCIJALNA INTEGRACIJA DJECE STRANIH RADNIKA U NJEMAČKI ŠKOLSKI RAZRED

Sve veći broj imigranata u Njemačkoj uvjetovao je niz istraživanja o uspješnosti njihove socijalne integracije. Osobito se vodilo računa o integraciji djece sa stanovišta perspektiva eventualne buduće potpune kulturne asimilacije. Pred nama se nalazi još jedno empirijsko istraživanje o integraciji djece u jedan školski razred. U ispitivanim razredima varirala je socijalna situacija djece stranih radnika od razreda do razreda i od djeteta do djeteta. Totalna socijalna izolacija te djece zamjećena je u samo jednom od sedam ispitanih razreda. Među njemačkom djecom ne postoje neke izražene negativne predrasude prema drugim etničkim skupinama. Prihvatanje jednog djeteta u grupu zavisi prvenstveno od toga koliko njegove lične osobine odgovaraju zahtjevima grupe. Ipak, moguće je primijetiti da je nivo zahtjeva, koji se postavlja pred djecu stranih radnika kao preduvjet za prihvatanje nešto viši nego za njemačku djecu. Ovdje igraju znatnu ulogu teškoće u sporazumijevanju. Stoga se među djecom stranih radnika nalaze proporcionalno više »izoliranih« nego kod domaće djece. Međutim, strana djeca koja ispunjavaju zahtjeve grupe nemaju nikakve poteškoće da postanu razredne »zvijezde«. Generalni zaključak koji se može izvući iz ovdje prezentiranog istraživanja je da etnička heterogenost ispitivanih razreda ne donosi sa sobom nikakve posebne socijalne probleme.

Broj 2/1973

R. König: O vratima koja se otvaraju; F. Sack: Prethodne teoretske napomene i organizacioni preduvjeti za interdisciplinarni istraživački projekt u okružnoj bolnici Düsseldorf-Grafenberg

Uvod u problematiku

H. Reimann: Razvoj psihijatrijske sociologije; M. Grunt: Psihička oboljenja — jedna sociološka perspektiva;

O epidemiologiji i ekologiji psihičkih oboljenja

M. Wilken: Moć i psihijatrijsko etiketiranje: Pokušaj revizije epidemioloških pretpostavki u psihijatriji; W.

Rüther: Socijalne determinante »produkcije i daljnje prerade« bolničkih pacijenata i njihove socijalne posljedice; F. W. Reinhardt: Okružna bolnica i karitativni zavod — razlike u »dobru bolesnika« dviju psihijatrijskih bolnica u području Düsseldorfa; M. Wilken: Riziko hospitalizacije i struktura zajednice

Stavovi prema psihički oboljelima i psihijatrijskim institucijama

H. Reinhardt-Schnadt: Stav stanovništva prema psihički oboljelima: Jedan pregled empirijskih istraživanja stavova; R. Marx: Psihijatrijski laici vide veliku psihijatrijsku bolnicu Grafenberg — jedna totalna institucija?; M. Grunt: Aspekti neformalnog etiketiranja i sankcioniranja psihički devijantnog ponašanja; W. Stumme: O relevantnosti jedne socijalnonaučne paradigme

Alkohol, alkoholizam i forme institucionalne terapije

A. Legnaro: Sociološki aspekti alkoholizma; H. Berger: Jedan alkoholni odio kao »terapeutska zajednica«: Promatranje na prvom muškom odjelu Rheinske okružne bolnice Düsseldorf

O sociogenezi psihičkih oboljenja

J. Hammel: Konstelacija porodice shizofrenih pacijenata s posebnim osvrtom na strukturu komunikacija: Prilog sociogenezi; D. Fischer: Psihički slom i radna situacija;

Aspekti psihijatarskih institucija

M. Neuhöfer: Psihijatrijska ustanova i resocijalizacija; R. Zimmermann, K. Behrends: Organizacioni problemi kod zbrinjavanja i čuvanja psihičko oboljelih starih ljudi; R. Kukka: O socijalizaciji bolničkih sestara u psihijatriji.

Ovaj broj tvori jednu tematsku cjelinu koja predstavlja prodor u jedno do sada još slabo ispitano područje — sociološke aspekte psihijatrije. Povod za izdavanje ovog broja je jedan interdisciplinarni projekt koji je trebao obuhvatiti kompletne socio-psihološke aspekte psihijatrijskih oboljenja.

Zbog neispitanosti samog područja i nepoznatosti u široj javnosti potrebno je dati nekoliko uvodnih napomena o predmetu nove discipline, što u svom radu s uspjehom čini H. Reimann. Ona citira jednu definiciju psihijatrijske sociologije koja kaže da je to studij psi-

hičkih smetnji kao socijalni fenomen. Iz toga proizlazi da se psihijatrijska sociologija bavi: 1) socijalnim faktorima i socijalnim procesima koji pridonose psihičkim smetnjama, 2) s definiranjem psihičkih oboljenja kao oblika socijalne devijantnosti, 3) socijalnim aspektima njege psihičkih bolesnika, 4) socijalnim aspektima rehabilitacija, 5) psihijatrijskim institucijama, 6) psihijatrijskim pozivom 7) psihijatrijom kao posebnom naukom. Svi ovi aspekti zastupljeni su u ovom uspješnom tematskom broju.

Duško Sekulić

SOCIOLOGICKY ČASOPIS

Broj 1/1972

Radovi

J. Somerville: Odnos Lenjinova principa partijnosti prema sociološkoj metodi; J. Houška i V. Tlustý: Klasni karakter socijalne strukture i teorije stratifikacije; V. Cech: Ideološki aspekti sociologije poduzeća u kapitalističkom svijetu; M. Miček: Jedini odgovorni rukovodilac ili kolektivno upravljanje; E. Bartova: Stavovi o problemu žene i porodice; E. Novakova: Vrednovanje kao statični i dinamični izraz.

Metodologijska rubrika

F. Kahuda: Mjerenje i uspoređivanje u društvenim znanostima; F. Fabian: Prilog marksističkom vrednovanju značaja matematike u teoriji spoznaje.

Recenzije

Vijesti i informacije

Notice

E. Bartova:

STAVOVI O PROBLEMU ŽENE I PORODICE

Jedno od tipičnih obilježja dinamike modernog društva jest borba za ravnopravnost žene. Ali usprkos djelomičnim

uspjesima potpuna emancipacija nije ostvarena ni u jednoj zemlji u svijetu. Znatan napredak ostvaren u socijalističkim državama ne odražava se u praktičnom životu. To se vidi i u nalazima internacionalnog komparativnog istraživanja »Predviđanja o svijetu godine 2000« organiziranog 1967. godine od »Evropskog centra za istraživanje i dokumentaciju u društvenim znanostima« iz Beča. Istraživanje je provedeno u trinaest zemalja obuhvativši ogromno područje socijalne problematike i pribavilo vrijedne informacije za sociološku analizu. Očekivalo se da će spol kao kriterij dovesti do rezultata prema kojima muške i ženske populacije zauzimaju različite položaje. No, to nije bio slučaj jer je prema analizama položaj muškaraca i žena u slučaju niza nacija sličan. Nacionalne grupe imaju mnogo homogenije mišljenje nego žene i muškarci cijelog internacionalnog uzorka. Individualna mišljenja ovisila su o odnosu prema generalnom interesu koji je označen socijalnom pripadnošću (u našem slučaju nacionalnim grupama), a ne o nedvojbenoj pripadnosti spolnoj grupi.

Taj momenat veoma presudan u određivanju položaja žene u obitelji i društvu. U istraživanju mali dio pitanja se odnosio na nade i očekivanja o »više žena na vodećim mjestima« ili »više ili manje seksualne slobode« i »veće ili manje pripadnosti obitelji«. Očekivanja muškaraca i žena prema stavu »više žena na vodećem položaju« su relativno slična. Ali njihova nadanja se razvijaju različitim putevima. Izrazito malo žena želi dostići ili preuzeti razinu njihovih očekivanja, dok nastojanja muškaraca ostaju uvijek na znatno nižem stupnju skale.

Muškarci, također, nisu velikodušni u nastojanjima da više žena dođe na vodeće pozicije, ili preciznije, njihova su nastojanja manja nego što bi odgovaralo njihovim težnjama, a oni to često žele manje od žena. To nam ukazuje da, bez obzira na progres postignut u normativnoj društvenoj sferi, naponi za jednakost žena još nisu završeni u subjektivnoj svijesti dvaju spolova. Pitanje seksualne slobode u kombinaciji s pitanjima obiteljskih relacija ukazuje na analognu razliku dviju suprotnih grupa u većini zemalja koje su bile promatrane. Položaj muškaraca i žena dokumentiraju značajni atributi obiteljske povezanosti u njihovom daljnjem razvoju. Dok muškarci povezuju isticanje famili-

jarne povezanosti sa željom za većom seksualnom slobodom, žene to u potpunosti odbacuju. Najrealnija je interpretacija da su obje grupe u povijesti prošle različit proces razvoja i da je on evidentno označen tradicionalno različitim procesom socijalizacije. Sadašnja diskusija o dihotomiji položaja muškaraca i žene u nacionalnoj populaciji prva je stepenica na putu daljnje komparativne analize.

Broj 2/1972 **Radovi**

A. Siracky: Problematika teorije i metodologije u ovisnosti o socijalnoj (klasnoj) strukturi socijalizma; F. Charvat: Socijalna struktura kao predmet sociološke komparacije; E. Urbánek: Socijalna stratifikacija u shvaćanjima T. Parsonsa; F. Zich: Još o kritici empirizma u čehoslovačkoj sociologiji; M. Huláková: Obrazovni i kulturni aspekti socijalne mobilnosti sa stajališta međunarodnog uspoređivanja; J. Puršova: Sociologija odgoja i obrazovanja.

Metodologijska rubrika

J. P. Voronov: Sociološka analiza po oblastima kao oblik štednje; M. Soukup, M. Hurtova, M. Illner, J. Rehak i A. Vodakova: Metodologijski problemi međunarodne komparacije socioloških podataka; K. Kara i J. Rehak: Dodatak metodologiji međunarodnih komparativnih istraživanja.

Recenzije **Vijesti i informacije**

F. Zich:

PRIOLOG KRITICI EMPIRIZMA U ČEHOSLOVAČKOJ SOCIOLOGIJI

Ovaj je rad odgovor na diskusiju o problemima empirizma u čehoslovačkoj sociologiji, vođenu u stručnim časopisima. Prema autorovom mišljenju ta je rasprava jednostrana u tom smislu što podvrgava kritici samo jedan dio sociološkog rada u prošlosti. Autor predlaže da razlikuje empirizam kao izvjestan metodološki pristup i da je empi-

rijska sociologija relativno nezavisan dio sociologije kao teorijsko-empirijske znanosti. Na osnovi ove razlike on analizira empirističke deformacije u sadašnjoj praksi konkretnih socioloških istraživanja u čehoslovačkoj sociologiji. Manifestacije tih deformacija mogu se prije svega naći u nesavršenim rješenjima odnosa između teorijskih i empirijskih komponenata u istraživanju, te u neprirodnoj i umjetnoj operacionalizaciji. U većini slučajeva jedinstvo obje komponente predstavlja gubitak za istraživanje i uglavnom daje spekulativne rezultate. Empirističko se, dalje, nastavlja u fetišizaciji metodologije u izboru tehnike i metoda razrade tog materijala. Kao pravilo strukturalna analiza empirijskih podataka ima samo prirodu slučajnosti. Ta činjenica umanjuje mogućnost dobre obrade bitnih odnosa u problematici koja se proučava. U metodi kvantificiranja socioloških problema i u interpretiranju empirijskih činjenica također se javlja izvjesno pojednostavljenje. Treba li povećati kognitivnu efikasnost pojedinih socioloških istraživanja onda to znači da je potrebno prevladati simplifikacije koje su netočne u metodološkim postupcima. Ovo, naravno, zahtijeva kritiku čak i na području općih teorijskih startnih točaka metodologije, koja se koristi u sociološkom istraživanju.

Ksenija Majstorović

Bibliografija

SELEKTIVNA BIBLIOGRAFIJA METODOLOŠKIH RADOVA OBJAVLJENIH NA NAŠEM JEZIKU

1. AHTIK, Miroslav: *Sociometrijsko merenje tehnikom označavanja brojevima* Sociologija, 3—4/1960, str. 103—106.
2. AHTIK, Miroslav: *Zagrebački simpozijum o metodološkim problemima empirijskih istraživanja u sociologiji*, Sociološki pregled, 2—3/1964, str. 126—134.
3. ALEKSIC, Rade: *Metodološki problemi i društvena korisnost empirijskih istraživanja*, Socijalizam, 6/1965, str. 851—861.
4. ARANĐELOVIĆ, Jovan: *Uloga indukcije u naučnom istraživanju*, Beograd, Naučna knjiga, 1967, str. 207.
5. BANKS, Eugen, Pendleton: *O metodologiji nauka koje proučavaju ponašanje*, Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1971, str. 116.
6. BESLAC, Milan: *Bunić: Skica za analizu*, Naše teme, 2/1958, str. 306—318.
7. BOGIŠIĆ, Valtazar: *Naputak za opisivanje pravnijeh običaja koji u narodu živu*, Zagreb, Štamparija Dragutina Alberchta, 1867, str. 16. (Štampano uz: Pravni običaji Slovena — Privatno pravo).
8. BO, Giuseppe del: *Program proučavanja i metode istraživanja*, Naše teme 5/1960, str. 740—751.
9. BOLČIĆ, Silvano: *Analiza sistema statistike sa stanovništva sociologije naselja*, Sociologija 3/1965, str. 55—65 (Rezime na engleskom).
10. BOLČIĆ, Silvano: *Tendencije u razvoju metoda savremene sociologije grada*, Sociologija, 4/1965, str. 31—44 (Rezime na engleskom).
11. BOLČIĆ, Silvano: *O kriterijima efikasnosti političkog sistema*, Gledišta, 10/1971, str. 1422—1435.
12. BONAČ, Vladimir: *Metodološki problemi ispitivanja porodice u jugoslaviji*, Naše teme, 5/1960, str. 783—798.
14. BOSNIĆ, Slobodan i Zorana Purić: *Aktuelni problemi naše istraživačke prakse*, Sociologija, 3—4/1962, str. 151—157.
15. BOSNIĆ, Slobodan: *Uloga statistike i elektronike u budućim istraživanjima društvenih pojava i u društvenom odlučivanju*, Sociologija, 4/1971, str. 581—599 (Rezime na ruskom).
16. BREZNIK, Dušan: *Primena statistike u sociološkim istraživanjima*, Socijalna politika, 1/1959, str. 36—44.
17. BREZNIK, Dušan: *Demografske metode i modeli*, Beograd, Institut, društvenih nauka, 1972, str. 252.
18. BUKUROV, Branislav, Rajko Nikolić i Branislav Vranešević: *Uputstva za proučavanje vojvođanskih naselja*, Novi Sad, Matica srpska, 1955, str. 51.
19. BURIĆ, Olivera: *Teorijsko-metodološki model za istraživanje porodične transformacije i njegova empirijska provera*, Sociologija 3—4/1970, str. 331—335.